

# La lectura al centre

Llegir (i escriure) llibres, pantalles i documents  
en el Pla de Lectura de Centre

Gemma Lluch



bromera didàctiques

La documentació legislativa educativa regula que els centres han de desenvolupar pràctiques destinades a la promoció de la lectura que s'articularan a través del Pla de Foment de la Lectura del Centre. Tot i les diferències de la legislació de cada comunitat autònoma, les introduccions de la majoria dels plans compartien un marc de confiança similar: és bo llegir, és bo llegir literatura, la lectura és plaer i per ampliar l'hàbit de la lectura és necessari un pla.

Però darrerament, s'han incorporat idees noves que amplien aquest marc i que parlen de llegir per conversar, per cohesionar un grup o un centre, llegir i escriure socialment per donar la paraula i formar ciutadans compromesos, llegir per ser, per descobrir, per saber llegir significats i poder transformar la informació en coneixement, llegir perquè els participants d'una experiència arriben a ser els mateixos gestors.

El treball de la lectura als centres ha avançat molt en comparació amb unes activitats:

- Generalistes, que només parlen de la importància de la lectura i, per tant, només aconsegueixen augmentar-ne el valor social però no el nombre de lectors.
- Commemoratives, que celebren l'aniversari del naixement o de la mort d'un escriptor

- i transformen la promoció de la lectura en una mena de cultura necrològica.
- Dissenyades a la babalà, sense objectius concrets ni pensades per a lectors específics i sense possibilitat de futur.
  - Pensades només per a la promoció de lectura literària o de creació i oblidant la premsa, la imatge, la pantalla o les lectures que el món virtual ofereix.

Hem avançat i millorat molt en diferents aspectes, perquè moltes pràctiques i plans de lectura:

- Dissenyen projectes que consideren un marc conceptual, un de situacional i un d'operatiu, i pensen pràctiques de lectura a llarg termini per a un context concret.
- Inclouen mecanismes que avaluen els assoliments quantitius, però també els qualitius.
- Construeixen plataformes que donen a conèixer tant les pràctiques com els assoliments aconseguits.

La investigació sobre les pràctiques de lectura, que comentem al llarg del llibre, demostra com la diferència entre les bones pràctiques i aquelles que no funcionaven massa bé no estava en la novetat o en la quantitat de gent que hi participava sinó en la manera de programar-les, de gestionar-les, d'acompanyar-les, d'avaluar-les. I ente-

nien l'avaluació no com la venda d'un producte que funciona, sinó com la possibilitat d'obtenir dades per millorar-la, per fer que els xiquets i els adolescents implicats, però també els professors i els pares, canvien gràcies a les pràctiques que la lectura, i l'escriptura, generen.

Ara, les preguntes són: com dissenyar un PLC?, com acompanyar-lo?, com l'avaluem?, com unim la lectura i l'escriptura més enllà de les tasques escolars? La primera part d'aquest llibre vol proporcionar-te algunes ajudes:

---

**Una bona pràctica no sempre és la més innovadora o la més nombrosa. La qualitat la marca la manera de programar-la, de gestionar-la, d'acompanyar-la, d'avaluar-la i de millorar-la.**

---

- 
1. *De l'activitat de lectura a l'experiència de vida*: repàs dels principals assoliments d'unes experiències de lectura que han transformat les persones, el treball escolar o les relacions familiars.
  2. *La construcció del Pla de Lectura de Centre*: descripció de les estratègies necessàries per elaborar i acompanyar un pla de lectura en un centre educatiu.
  3. *L'avaluació de les pràctiques*: presentació de les tècniques necessàries per a l'avaluació de les pràctiques, les fases de l'avaluació i les dades que n'obtenim.
  4. *El mediador*: exposició de les tasques, gestions i responsabilitats del mediador.

5. *La necessitat de lligar lectura i escriptura a Internet: revisió d'algunes qüestions que cal tenir en compte quan plantegem l'escriptura pública, com ara la imatge, l'intercanvi o la motivació.*

---

## 1. DE L'ACTIVITAT DE LECTURA A L'EXPERIÈNCIA DE VIDA

Tradicionalment, qualsevol activitat de foment de la lectura ha potenciat la valoració que l'estudiant té del fet de llegir. Però quan l'activitat es transforma en una experiència, és a dir, en una experiència de vida motivada per la lectura i l'escriptura, n'aconseguim molt més. Aquesta afirmació no la fem des de l'observació, la intuïció o la pràctica personal sinó que és el resultat d'una investigació a partir de l'acompanyament i l'avaluació de nou experiències de sis països, elegides per a un projecte d'investigació de Cerlalc-Unesco i l'Aecid (Martín-Barbero i Lluch 2011: 113-183).<sup>4</sup>

Justament, en aquest apartat que obri el llibre volem descriure alguns dels assoliments de

---

4. Durant un any vam fer el seguiment i l'avaluació de nou experiències de lectura pública a l'Argentina, el Brasil, Colòmbia, Xile, Espanya, Mèxic i Portugal. Projecte d'investigació AECID-Cerlalc-Unesco: «Proyecto: Lectura, escritura y desarrollo en la sociedad de la información», poden consultar-se els resultats a MARTÍN BARBERO, J. i LLUCH, G. (2011a): *Lectura, escritura y desarrollo en la sociedad de la información*. Bogotá: Cerlalc / Unesco [http://www.cerlalc.org/Informe\\_Final\\_Lectura\\_Desarrollo.pdf](http://www.cerlalc.org/Informe_Final_Lectura_Desarrollo.pdf). Els resultats que comentem en aquest apartat són una adaptació dels que apareixen en l'apartat III del document.

les experiències avaluades i ho volem fer perquè si no estàs convençut que paga la pena l'esforç de fer de la lectura alguna cosa més, potser la presentació d'alguns dels resultats de les pràctiques de lectura, i del testimoni d'alguns dels actors, podrien animar-te a emprendre aquesta aventura.

Les nou experiències de lectura i escriptura pública que et presentem mostren que una pràctica ben dissenyada, acompanyada i avaluada, pensada per a períodes llargs i destinataris concrets, comporta un augment de la lectura de llibres, però també la de premsa escrita i virtual, de llibres informatius o de pàgines web. A més, propicia l'ús de l'escriptura pública per comunicar-se amb les famílies i els veïns, incrementa les visites a la biblioteca i el préstec de tot tipus de documents. També, l'avaluació mostra com els adolescents canvien la visió que tenen de la lectura i descobreixen que també poden ser lectors.

Si habitualment hem parlat de llegir per plaer o de llegir per aprendre, el segle XXI exigeix una ampliació de l'escenari:

- 
1. No podem parlar només de lectura, cal parlar de lectures.
  2. Hem d'ampliar la cobertura del verb *llegir* més enllà del llibre: llegir a la pantalla, llegir premsa, fulls d'instruccions, biografies, llibres de viatges...

3. Hem de pensar la lectura amb l'escriptura: per contar la meua història, per fer-me present en la vida dels altres a través dels espais virtuals que Internet proposa, etc.
- 

A continuació, resumim alguns dels assoliments de les experiències investigades perquè poden ser un model d'allò que una pràctica de lectura pot aconseguir dels infants i adolescents. Són pràctiques que han facilitat el pas a l'escriptura pública i han ensenyat els usos comunicatius de les plataformes virtuals, han ampliat els valors del llibre com a espai que propicia moments d'intimitat, crea diàleg, ajuda a expressar l'opinió pròpia i proposa models d'escriptura, etc.

### **1.1. Sobre la lectura, els llibres i la biblioteca. Quan la lectura canvia la manera d'entendre la lectura**

Ja hem dit que tota pràctica de foment de la lectura dóna valor al fet lector, però cal precisar-ne els objectius i dissenyar-la per a contextos concrets si volem aconseguir-ne alguna cosa més. Un exemple: en el projecte Municipi Lector<sup>5</sup> a

---

5. ClijCat Municipi Lector. <http://www.clijcat.cat/municipi/MunicipiLector.php>



mesura que els xiquets s'hi integren, el llibre es transforma en un creador d'experiències i la lectura en diversió:

Els nens aprenen a divertir-se llegint, a veure que hi ha llibres per aprendre de tot i per a tots els moments. De seguida, van començar a portar llibres a la classe sobre els temes que treballàvem a les diferents àrees. A més de veure el llibre com un regal. Una mare m'explicava sorpresa que el seu fill, un dia que la mare li va dir que podia escollir un premi per haver aprovat un control va dubtar entre una joguina i un llibre, i va acabar enduent-se el llibre. I les famílies porten els fills a la biblioteca per petició del nen (tutora de 3r de Primària).

En l'Educació Infantil, al principi del curs cada xiquet s'ha identificat amb un llibre que, entre altres beneficis, els recorda quin és el ganxo de l'entrada on han de deixar els abrics:

A partir del conte que els nens van triar, de manera fluïda, vam connectar directament amb les personalitats dels 26 alumnes que ens vam trobar dins de l'espai de l'escola. Valoro positivament els moments que ens ha regalat aquesta iniciativa. Cada infant, durant els primers mesos de curs, gaudia d'un moment de protagonisme absolut: presento el meu conte, la mestra o jo, o els dos junts l'expliquem i comparteixo amb els meus companys emocions, per què m'agrada tant aquest conte? Aquesta pràctica em va servir per conèixer les es-

tratègies lectores dels meus infants, tot constatant coses que els anys d'experiència m'havien fet pensar: els petits necessiten, gaudeixen i valoren els moments en què comparteixen amb les persones que estimen moments de lectura, o potser també aprenen a estimar les persones qui els porten amb les seves veus a mons màgics, els permeten fer la catarsi que sovint tant necessiten. En definitiva, un dels aspectes que fomenta i cuida el Projecte Bruc Lector, a la classe de 3 anys, és que ajuda a presentar les identitats que en un moment donat es troben en un espai concret, tot iniciant el vincle afectiu (CEIP El Bruc. Valoració Projecte Municipi Lector).

Va ser curiós comprovar el canvi qualitatiu que s'observava en l'elecció del conte. En les classes dels més menuts, els pares eren els que triaven el llibre quan el fill encara no ho podia fer. Curiosament, les eleccions dels pares estaven relacionades amb personatges de la televisió o del màrqueting més estàndard. Si miraves les fotografies apegades als ganxos dels més menuts, la majoria eren Bob Esponja, Pocoyó, personatges de la Disney, etc. Però quan miraves els llibres que havien elegit els xiquets a partir de 3 anys, hi havia molta més diversitat i qualitat: personatges d'àlbum il·lustrat, majoritàriament d'autors catalans, etc. En conclusió, les famílies que encara no havien participat en les pràctiques de lectura elegien els personatges més presents en la televisió, és a dir, en la *cultura* basada en el consum i

que té la finalitat de transformar-los en consumidors del productes que el personatge anuncia. Per contra, quan el nen inicia l'experiència de lectura, el ventall s'obri i els llibres i personatges es diversifiquen, són d'autors de la casa i proposes de qualitat. En aquest cas, els nens s'identifiquen amb personatges d'una cultura que vol fer-los crítics, que proposa un diàleg, etc.

## **1.2. Sobre l'escola i els aprenentatges reals. Quan la lectura canvia la manera d'entendre el treball escolar**

Les experiències que comentem proposaven la lectura en espais públics encara que sovint tenien el reforç de l'escola i la guia del professor o la biblioteca escolar. I curiosament, en tots els casos, els professors destacaven com millorava el rendiment del treball escolar.

Un dels aspectes avaluats és que els adolescents destaquen com la participació en aquestes experiències els ha ensenyat el sentit real d'allò que han après a escola, és a dir, la lectura i l'escriptura per a un públic real, no sols els motiva sinó que transforma els aprenentatges escolars en reals.

No és el mateix escriure un text sobre un tema escolar perquè la professora l'avalua i quede adscrit a l'esfera acadèmica on l'única motivació és aconseguir la millor nota possible que, per

exemple, llegir notícies sobre la violència de gènere en grup, extraure'n conclusions, buscar-ne dades i exemples, compartir-les amb el grup de treball i, després, amb el grup classe. Iniciar un debat sobre com podem comunicar millor els resultats: el gènere textual, les dades que usarem, decidir si hi inclourem gràfics, si preparem entrevistes per editar-les i penjar-les. Repartir les tasques entre el grup classe: uns escriuen, altres dissenyen, etc. Perquè en aquest cas la lectura i l'escriptura tenen una finalitat: la publicació dels resultats en un bloc o un videobloc que pot consultar qualsevol.

Un exemple concret (Cerlalc 2011: 27-47): un grup d'adolescents aconsellats pel professor de llengua i la bibliotecària municipal decideixen editar un diari però, en aquest cas, el centre d'interès del periòdic són els problemes del barri o les preocupacions dels veïns. Els xics i xiques inicien l'experiència amb la guia i coordinació del professor i del bibliotecari però ràpidament implicaren les famílies, els veïns, les associacions, els comerços, etc. Les entrevistes amb els interessats, la lectura de notícies similars o de documentació sobre els temes triats, les reunions per decidir els temes, la redacció dels articles, l'edició del text i de la imatge, etc., implicaren col·lectius més enllà de l'escola i els motivaren més enllà de les tasques habituals de control escolar: